

המפקיד פרק שלישי בבא מציעא

מד.

עין משפט נר מצוה

קו א מ"י פ"ג מה' גולה ה' יא טו"ע ח"מ פ"י ר"ב ט"י קח ב מ"י שם ה' יג סג ע"ש עג טו"ע ח"מ שם ע"י ג: קכז ג ד מ"י שם הלכה יב ועיין בהשנות ובמגיד משנה טו"ע שם סעי' ב: א ה מ"י פ"י מה' מפרה ה' ג סג ע"ש פכ טו"ע ח"מ פ"י ר"ב ט"י ד: ב ו מ"י שם טו"ע שם וסעי' ה: ג ד ח מ"י שם ה' ה טו"ע שם סעי' ח: ד ט מ"י שם פ"ה ה' א סג שם טו"ע שם סעי' א: ה י מ"י שם פ"ה ה' א וסעי' ד: טו"ע שם סג שם וסעי' א: ז ל מ"י שם פ"ה ה' א וסעי' ג: טו"ע ח"מ פ"י ר"ב ט"י א וסעי' ד:

רבינו חננאל

אין לי אלא הוא אמר לעבדו או לשלוחו ושלחו בו די מניין ת"ל על כל חייב פשע אפי' בדיבור חייב וקיימא לן כב"ה רב"ש במקום ב"ה אינה משנה. היטה את החבית ונטל ממנה רביעית ונשברה אינו משלם אלא רביעית פ"י בגון שהיטה את החבית ונטל ממנה רביעית והושיבה כמו שהיטה ודוקא ואחר כך נשברה ויבקה היטה ולא טיטלה ולא נטלה הוא שמשלם הרביעית בלבד ודוקא נשברה אלא החמיצה משלם כולה שהוא גרם לה להחמיץ שכל זמן שהיא מליאה אינה מחמצת ואם מפחית מעט ממנה ממהרת להחמיץ. וזה פ"י גיריה ודריה אהנו ליה. הגביה ונטל ממנה רביעית ונשברה משלם כולה. אוקמה שמואל כיון שהגביה ליטול ממנה אצ"פ שלא נטל משלם כולה דהיינו דהיינו הא חבית כולה בסיס להביעית זו כי בהיות זו הרביעית בתוך החבית משתמרת ואינה מפנה טעמה ולא ריחה. אבל הגמרי ארנקי ליטול ממנה דינו ולא נטל ונגנב או נאבד עלתה בתיקו:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף והכסף אינו קונה את הזהב כך היה רבי שונה בזקנותו מאי טעמא אידי דכסף הוא חריף היו טיבעא דהבא דליתיה חריף הוי פירא. וקני ליה פירא לטיבעא וכן הלכה.

הזהב. הנחושת קונה את הכסף. האי אליטריך דאע"ג דבאתרא דמסגי פריטי חריפין טפי ט' [מכסף] הוה פירא משום דאיכא אתרא דלא מסגי כדאמר בגמרא (עמוד ג) אך תימה אמאי אליטריך למימני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשט דקגי טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ' במעות חד פסלתו מלכות ומד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיואלת קלת ואסימון אלטריך לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כמקון המטבע היואלת בעיר ואין חסר רק כורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו חסר כ"א מעט דבדבר מועט יטביעו הרעה מהס ולריביו תס דמפרש אסימון שיש עליו כורה ואינה יואלת כהואל ש"ל שיואלת דדוקא אך לא כל כך דדוקא כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין מטבע אשמועינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כסףא ולגבי מטלטלין מקרי כטעא:

אסימון. פרש"י שאין זו כורה כלל וקשה לרבינו תם דצפרק כמה אשה (שבת דף סה. וסס ד"ה ליעד) אמרו יואלן כסלע שעל גבי התייטת אי משום כורתא ליעבד ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו כורה וצגמרא מפרש לקמנ' מאי אסימון פולסא וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כמקונו קרי אסימון או שאין זו כורה או שיש בו כורה שאינה חשובה ואי"ת מה בין אסימון שאין עליו כורה למעות הניתנין לסימן צבית המרמז דאמר' צגמ' (סס) ושון רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הניתנין כו' ויש לומר דאסימון הס מעות שנעשו צרוצז ובעזי ובמסקל המטבע היואל בעיר ובדבר מועט יטביעו הרעה מהס ולכך מחללין על אסימון ור"ת מפרש דאסימון יש זה כורה ואינה יואלת כהואל ואי"ת צגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דמיא וצרת הכסף לרבות כל דבר הנגזר ציד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו כורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי כורה אסימון יש בו כורה ואי"ת היאך אמרינו רבי אחד ויש לומר לרבות כל דבר הנגזר ציד אע"פ שאינו יואל כהואל אך שיהיה בו כורה כל דהו ור"ע בעי כורה חשובה שתאל כהואל אך יואלת לגמרי לא בעי מדאליטריך לרצוי ולפ"י רש"י אחי שפיר: נעשה

הזהב. הנחושת קונה את הכסף. האי אליטריך דאע"ג דבאתרא דמסגי פריטי חריפין טפי ט' [מכסף] הוה פירא משום דאיכא אתרא דלא מסגי כדאמר בגמרא (עמוד ג) אך תימה אמאי אליטריך למימני דמעות הרעות שנפסלו דמקרו פירי השתא נחשט דקגי טובא הוי פירי כל שכן מעות שנפסלו ותו דכל המטלטלים קונין זה את זה מוקי בגמ' במעות חד פסלתו מלכות ומד פסלתו מדינה כל שכן דמעות שנפסלו דמקרו פירי לגבי כסף לכך נראה דמעות הרעות היינו שיואלת קלת ואסימון אלטריך לפרש"י דמפרש אסימון הוי שעשוי כמקון המטבע היואלת בעיר ואין חסר רק כורה אשמועינן דאפילו הכי הוי פירי אע"ג דאינו חסר כ"א מעט דבדבר מועט יטביעו הרעה מהס ולריביו תס דמפרש אסימון שיש עליו כורה ואינה יואלת כהואל ש"ל שיואלת דדוקא אך לא כל כך דדוקא כמו מעות הרעות ומטלטלין קונין מטבע אשמועינן דקונין אפילו מטבע כמו מעות הרעות ואסימון דמקרי פירי לגבי כסףא ולגבי מטלטלין מקרי כטעא:

אסימון. פרש"י שאין זו כורה כלל וקשה לרבינו תם דצפרק כמה אשה (שבת דף סה. וסס ד"ה ליעד) אמרו יואלן כסלע שעל גבי התייטת אי משום כורתא ליעבד ליה פולסא משמע דפולסא יש עליו כורה וצגמרא מפרש לקמנ' מאי אסימון פולסא וי"ל לפרש"י דכל דבר שאינו כמקונו קרי אסימון או שאין זו כורה או שיש בו כורה שאינה חשובה ואי"ת מה בין אסימון שאין עליו כורה למעות הניתנין לסימן צבית המרמז דאמר' צגמ' (סס) ושון רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון מודה שאין מחללין על מעות הניתנין כו' ויש לומר דאסימון הס מעות שנעשו צרוצז ובעזי ובמסקל המטבע היואל בעיר ובדבר מועט יטביעו הרעה מהס ולכך מחללין על אסימון ור"ת מפרש דאסימון יש זה כורה ואינה יואלת כהואל ואי"ת צגמרא קאמר רבי דוסא דאמר מחללין על אסימון ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דמיא וצרת הכסף לרבות כל דבר הנגזר ציד דברי רבי ישמעאל ר"ע אומר לרבות דבר שיש בו כורה משמע דרבי ישמעאל לא בעי כורה אסימון יש בו כורה ואי"ת היאך אמרינו רבי אחד ויש לומר לרבות כל דבר הנגזר ציד אע"פ שאינו יואל כהואל אך שיהיה בו כורה כל דהו ור"ע בעי כורה חשובה שתאל כהואל אך יואלת לגמרי לא בעי מדאליטריך לרצוי ולפ"י רש"י אחי שפיר: נעשה

פליג אדרבנן דאמר נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואח"כ ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא דיכול לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו. וצגמ' (סס) מפרש טעמא: **גמ'** דחריף

גמ' אמר לעבדו. שישלח יד וכן עשה: מנין. שהוא חייב: לא שנו. דאיכא דנטל ולא הגביה כל המציא פטור: אלא נשברה. לאונס הוא והרי לא קנאה שיתחייב צאונסין: אבל החמיצה. פשיעה היא ומוזיק צידים הוא דבשכיל שמסרה החמיצה שכן דרך יין להחמיץ בכלי חסר: גירי דידים אהנו לה. חזים שלו גרמו לה להחמיץ: דניחא ליה דסיחיו כולה חזים צמים להאי רביעית. שתשמר אותה רביעית ולא תחמיץ ולעולם שלימות יד דצבר אחר צריכה חסרון והנטול פקדון ומגביהו על מנת לשלוח בו יד כל זמן שלא חסרו אינו מתחייב בהגבתו הואיל ולא נטלו ע"מ לגזול את כולו אלא לשלוח בו יד ושלוחות יד בלא חסרון לימיה אכל יין שאינו משתמר אלא בכלי מלא הוא ליה כמי שנטל והניחו עם השאר להשתמר ונעשה שואל על כל שאר המציות: הגביה ארנקי ונטול דינר. ולא נטל לשמואל מהו: אבל וזוא מינער. לבדו ולא ניחא ליה דלהוי אינן צמים להאי ולא היו כנוטל ומניח: שאני נטירותא דארנקי. כיס מלא נראה ומשתמר ואין נוח להיות נאכזב כדינר יחיד:

הדרן עלך המפקיד

הזהב קונה את הכסף. הלוקח דינרי זהב טעושים דינרי כסף ונתן לו דינרי זהב משיכת הזהב קונה את הכסף לבעל הזהב ונתחייב לו זה משקבל דינרי זהב לתת לו דינרי הכסף ואינו יכול לחזור בו. אבל הכסף אינו קונה את הזהב שחס נתן לו דינרי הכסף תחילה לא קנה ויחליץ שיהיה לחזור דמטבע כסף הוי מעות משום דחריפי לנתן כהואל ודינר זהב אינו אלא כשאר מטלטלין ופירות ומעות אינן קונות עד שימשוך המטלטלין אבל משיכת המטלטלין קונה ואין אחד מהם יכול לחזור בו. וצגמ' מפרש טעמא איכא דילף משיכה מן המורה ואיכא דמוקי לה בתקנתא דרבנן: הנחושה. פרוטות של נחושת: קונה את הכסף. דינרין של כסף או כל מטבע של כסף כולן טעם אחד להם מי שטבעו חשוב לטבעו הוי מעות ואינו קונה ומי שאין טבעו חשוב וחריף הוי כפירות ומשיכתן הוא קיום דבר: מעות הרעות. שנפסלו: אסימון. שאין עליו כורה פלדיון צלע"ו וזוים עגולין ומוכנים לצור עליהם את הצורה בחותם שקורין קו"ץ: כל המטלטלין קונין זה את זה. בין צמורת חליפין שהחליף אלו באלו כיון שמשך האחד קנה חזירו את שלו בין צמורת דמים כגמא תמן לי את שלך בך וכן זה חוזר ואומר לו בכמה תמן לי שלך בך וכן ונתרלו ומשך האחד נתחיימו הדברים. והאי כל לאתויי אפי'

כיס מלא מעות צמים מלא מעות כדריש לקיס צגמרא': יכול לחזור בו. זה זה: כל שהכסף בידו כו'. פליג אדרבנן דאמר נתן לו מעות יכול לחזור בו אפילו לוקח ואח"כ ר"ש למימר מוכר שהכל בידו הוא דיכול לחזור בו אבל לוקח אין יכול לחזור בו. וצגמ' (סס) מפרש טעמא: **גמ'** דחריף

א) וקדושין מב"ה: ב) צגמ' (סס) וקדושין מב"ה: ג) זה הכלל וכן נכון ע"י מייט"א. א) נטין לה: ד) ולקמן מ: עד: ה) ע"י צגמ' א) ולקמן מ: ז) א) ולקמן מ: ח) ולקמן מ: ט) מהר"ם י) ודף מב"ה: ס) ודף מ: ז)

תורה אור השלם

1 על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שיהיה אשר ירשיען אלהים ישלם שנים לרעה: שבות כב ח 2 אם לא יקצא הנגב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במקלאת רעהו: שבות כב ד

הגהות הגר"א

[א] במשנה (זה הכלל) תא"מ:

לעזי רש"י

פלדיון. מחבת. לפני שהוטבעה בה צורת מטבע. קו"ץ [קו"ץ]. חרט (לטיבית מטבע).

מוסף רש"י

על כל דבר פשע. בתר אם לא שלח ידו מבין (קדושין מב). שחייב על המחשבה. או על הדבור, שחס אמר את חשד לשלוח יד בפקדון הרי הוא נכסותו מאותה שעה ואיך להחמיץ בכל אונסין שיעלו בו, אפילו היו שומר חנם שלא היה חייב עד עכשיו אלא בפשיעה (שם) או: הך מחשבה הואלת דבור בפה הוה, דאי לא מוסיף בפה משתמא למאי נחייב לה (מנחות ב). אין לי. שנתחייב צאונסין בשלימות יד אלא בזמן ששלח זה הוה ענינו (קדושין מב). הדרן עלך המפקיד